

แนวโน้มความต้องการบริโภคอาหารของญี่ปุ่น

ก่อนปี 2494 ซึ่งเป็นยุคก่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดดของญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นมีปริมาณความต้องการบริโภคอาหารไม่มากนัก และประเภทของอาหารที่นิยมรับประทานก็ยังไม่หลากหลาย โดยอาหารหลักมีเพียงข้าว พืชผัก และอาหารทะเล ต่อมาในช่วงตั้งแต่ปี 2494 จนถึงปี 2533 ซึ่งเป็นยุคที่เศรษฐกิจญี่ปุ่นรุ่งเรืองมากด้วยอัตราขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 12 ต่อปี ในช่วงปี 2499-2502 และขยายตัวอย่างต่อเนื่องในเวลาต่อมา ก่อนจะขยายตัวในอัตราราวร้อยละ 4 ต่อปี ในช่วงปี 2523-2532 ส่งผลให้ชาวญี่ปุ่นมีรายได้สูงขึ้นเมื่อประกอบกับจำนวนประชากรของญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นจาก 89.3 ล้านคน ในปี 2498 เป็น 123.6 ล้านคน ในปี 2533 หรือเฉลี่ยร้อยละ 1 ต่อปี ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ชาวญี่ปุ่นมีความต้องการบริโภคอาหารหลากหลายประเภทมากขึ้น โดยเฉพาะเนื้อสัตว์ อาทิ เนื้อวัว เนื้อไก่ และเนื้อหมู และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ อาทิ ไข่ไก่ และนม ขณะที่ความต้องการบริโภคข้าวของชาวญี่ปุ่นกลับลดลง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นทั่วไปเมื่อผู้บริโภคมีรายได้สูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นมา รายได้และจำนวนประชากรของญี่ปุ่นเริ่มชะลอตัวลง โดยเศรษฐกิจของญี่ปุ่นขยายตัวเฉลี่ยราวร้อยละ 1-2 ต่อปี ขณะที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเฉลี่ยเพียงร้อยละ 0.3 ต่อปี ในช่วงปี 2533-2542 และจำนวนประชากรมีแนวโน้มชะลอการขยายตัวลงอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับในช่วงดังกล่าวเกิดการระบาดของโรคหวัดน้ำและไข้หวัดนกขึ้นในหลายประเทศ ส่งผลให้ญี่ปุ่นชะลอการบริโภคเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ลง ขณะที่ความต้องการบริโภคข้าวยังลดลงอย่างต่อเนื่อง

เป็นที่คาดว่าแนวโน้มความต้องการบริโภคอาหารของญี่ปุ่นในระยะกลางถึงระยะยาวจะยังชะลอตัวจนถึงหดตัวลง เนื่องจากปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

- ⇒ **จำนวนประชากรของญี่ปุ่นมีแนวโน้มลดลง** ปัจจุบันญี่ปุ่นมีประชากรจำนวน 128 ล้านคน ซึ่งคาดว่าจะลดลงเหลือ 124 ล้านคน ในปี 2563 และ 109 ล้านคน ในปี 2583 ทั้งนี้ จำนวนประชากรของญี่ปุ่นที่ลดลงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คาดว่าปริมาณความต้องการอาหารของญี่ปุ่นจะลดลงในระยะกลางและระยะยาว
- ⇒ **เศรษฐกิจญี่ปุ่นมีแนวโน้มขยายตัวในระดับต่ำ** ตามภาวะการลงทุนในประเทศที่คาดว่าจะยังซบเซา ส่งผลให้รายได้ของชาวญี่ปุ่น ซึ่งปัจจุบันอยู่ในระดับสูงอยู่แล้ว อาจปรับขึ้นอีกไม่มากนัก
- ⇒ **จำนวนประชากรสูงอายุของญี่ปุ่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น** คาดว่าจำนวนประชากรสูงอายุ (อายุเกิน 65 ปี) ของญี่ปุ่นจะมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมดในปี 2568 จากสัดส่วนเพียงร้อยละ 19 หรือประมาณ 24 ล้านคน ในปี 2545 ทำให้ปริมาณความต้องการบริโภคอาหารโดยรวมของญี่ปุ่นอาจชะลอตัวลงได้ในอนาคต ส่วนหนึ่งเป็นเพราะประชากรสูงอายุมีความต้องการบริโภคอาหารปริมาณน้อยกว่าผู้บริโภควัยอื่น

ทั้งนี้ การบริโภคอาหารของญี่ปุ่นที่มีแนวโน้มลดลงในอนาคตเป็นประเด็นที่ควรจับตามอง เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกสินค้าอาหารสำคัญของไทย โดยเฉพาะอาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป ซึ่งมีมูลค่าส่งออกกว่า 400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2549 และไก่แปรรูป มีมูลค่าส่งออกกว่า 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ผู้ส่งออกสินค้าอาหารของไทย

จึงควรมองหาโอกาสใหม่ ๆ ในการส่งออกสินค้าอาหารไปญี่ปุ่น โดยเฉพาะอาหารเพื่อสุขภาพ และอาหารพร้อมรับประทาน ส่วนหนึ่งเพื่อรองรับความต้องการของประชากรสูงอายุของญี่ปุ่นที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีกมากในอนาคต ทั้งนี้ ตลาดอาหารเพื่อสุขภาพของญี่ปุ่นในปัจจุบันมีมูลค่าราว 11.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นเพียงร้อยละ 1 ของตลาดจำหน่ายปลีกอาหารทั้งหมดของญี่ปุ่น จึงยังมีโอกาสขยายตัวได้อีกมาก

ส่วนวิเคราะห์ธุรกิจ ฝ่ายวิชาการ

เมษายน 2550